

Pitkäaikaistyöttömien palvelut Kainuun maakuntaudistuksen valmistelussa huomioitavaksi

Kainuun TYP-johtoryhmä esittää Kainuun maakuntavalmistelussa ja maakunnan järjestämisvastuulle mahdollisesti tulevien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työllisyyspalveluiden suunnittelussa erityisesti huomioon otettavaksi pitkään työttömänä olleiden, monialaisesta palvelusta hyötyvien kuntalaisten tilanteen ja palvelut.

Pitkittyneestä työttömyydestä aiheutuu inhimillisten vaikutusten lisäksi kustannuksia yhteiskunnalle. Kuntia ovat rasittaneet mm. maksut pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatuesta. Vuonna 2016 Kainuun kunnat maksoivat työmarkkinatuen kuntaosuuksia valtiolle yhteensä lähes 5,3 miljoonaa euroa. Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen saajia oli lähes 2 000.

Työttömyysturvalain muuttamista koskevassa lakiluonnoksessa (20.7.2017) on esitetty, että työmarkkinatuen rahoitus muuttuisi maakuntaudistuksen myötä siten, että myös maakunnille tulisi jatkossa taloudellinen kannuste työllisyyden edistämistehtävään. Esityksen mukaan maakuntiin siirtyvien tehtävien myötä kuntien nykyinen maksuvastuu työmarkkinatuesta (50 % tai 70 %) jakautuisi jatkossa maakunnan ja kunnan kesken puoliksi. Valtion osuus työmarkkinatuesta pysyisi samana kuin tähän asti. Esityksen mukaan maakunnalla olisi siis jatkossa 25 % maksuvastuu yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden tuesta ja 35 % yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden tuesta.

Työkyvyttömät työnhakijat

Kainuun työmarkkinatukimaksujen suuruusluokkaan vaikuttaa oleellisesti se, että Kainuussa tiedetään tutkittuun tietoon perustuen olevan työttömänä työnhakijana useita satoja henkilöitä, joiden tulisi heikon tai olemattoman työ- ja toimintakykyisyytensä sekä todellisten palvelutarpeidensa perusteella olla sairauslomalla, kuntoutuspalveluissa tai työkyvyttömyyseläkkeellä. Nämä em. vaihtoehdot tarkoittavat muiden palveluiden kuin työllisyyspalveluiden piirissä olemista sekä muiden etuuksien kuin työttömyysetuuksien saamista.

Pitkään työttöminä olleiden palvelutarpeet ovat moninaiset eivätkä he ole useinkaan yhdeltä luukulta autettavissa. Osa on palveluiden suurkäyttäjiä, mutta siitä huolimatta heidän kokonaistilanteensa ei kunnolla selviä tai ratkea missään

yksittäisessä palvelussa. Osa on kokonaan vailla tarvitsemiaan palveluita, koska heidän todelliset palvelutarpeensa eivät ole selvillä, eivätkä he siten ole niiden palveluiden piirissä, joita heidän tilanteensa edellyttäisi. Pitkään työttömänä ollut ei hyödy työllisyyspalveluista, mikäli hänen ensisijaiset palvelutarpeensa edellyttävät hoito- ja kuntoutuspalveluita.

Kainuussa tarvitaan uudenlaista ja entistä toimivampaa yhteistyötä eri palveluiden, erityisesti sosiaali- ja terveystyöpalveluiden ja työllisyyspalveluiden välille. Kyse on entistä paremmasta palveluiden integraatiosta.

Palveluiden integraatiota tarvitaan eri tasoilla. Ensinnäkin maakunnassa tarvitaan yhteinen tahtotila ja päätös siitä, että työkyvyttömiä työnhakijoiden tilanteeseen halutaan muutos, ja että on tarve kokeilla uudenlaisia entistä vaikuttavampia toimintatapoja. Tarvitaan yhteisen strategian määrittely. Toisaalta tarvitaan strategian mukaisten uusien toimintatapojen johtamista ja toimintaedellytysten luomista monialaisen yhteistoiminnan mahdollistamiseksi. Kolmanneksi tarvitaan eri sektoreiden asiakasrajapinnassa toimivien ammattilaisten osaamista yhteistyöhön.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP-palvelu)

Monialaista yhteispalvelua on tuotettu Kainuussa työttömille jo vuodesta 2002 lähtien. Vuodesta 2015 lähtien palvelu on ollut kuntia velvoittavaa lakisääteistä työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua eli TYP-palvelua. Kyseessä on työllistymistä edistävä palvelu, jossa eri hallinnonalojen palvelut yhteen sovittamalla tuetaan työttömän edistymistä kohti työelämää. Toimintamalli on osoittautunut toimivaksi, vaikka asiakkaiden työhön kuntoutumisen prosessit ovatkin usein pitkiä, eivätkä kaikkien asiakkaiden palvelupolut sittenkään johda työelämään.

Maakuntaudistukseen liittyvässä kasvupalvelulakiluonnoksessa on todettu, että tarve eri toimijoiden järjestämisvastuulla olevien palveluiden yhteensovittamiseen säilyy maakuntamalliin siirtymisen jälkeenkin. Vastuu palveluiden yhteensovittamisesta ja asiakasohjauksesta olisi jatkossa maakunnalla ja sille palveluja tuottavalla toimijalla. Rekrytointi- ja osaamispalveluiden lakiluonnoksessa on tarkennettu, että kunnilla ei olisi jatkossa lakisääteistä velvollisuutta järjestää TYP-palveluita. Kainuun TYP-johtoryhmän kannanottona esitetään, että monialaisessa työskentelyssä ja palveluiden yhteensovittamisessa tulisi jatkossakin huomioitavaksi myös kuntien työllisyyspalvelut, joita kunnat ovat Kainuussakin viime vuosina kehittäneet.

TYP-toimintamallin toimivuuden kannalta on ollut keskeistä se, että käytössä on ollut yhteinen asiakastietojärjestelmä ja tietojenvaihtomahdollisuus. Vuodesta 2015 lähtien lisäarvoa toimintamalliin on tuonut myös se, että palveluverkoston toimintaa on koordinoitu ja johdettu TYP-laissa määritellyllä tavalla. Hyväksi koetut käytännöt ja toimintamallit tulisi huomioida jatkossakin työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua tarvitsevien palveluissa.

Mikäli tulevassa maakuntamallissa toteutuu palveluntarjoajien kilpailuttaminen, Kainuun TYP-johtoryhmä korostaa, että maakunnalla tulee olla TYP-tyyppisissä palveluissa palvelutarpeenarviointi- ja palveluiden yhteensovittamistehtävän lisäksi kokonaisvastuu asiakasprosesseista, koska kokonaisuuden tulee olla hallittu. Tämä on keskeistä monialaisen toiminnan vaikuttavuuden kannalta. Palvelut eivät saa useista palveluntuottajista johtuen pirstaloitua, joten kokonaisvastuu prosessista tulee olla määriteltynä maakunnan tehtäviin.

Yhteenveto

Maakuntaudistuksella haetaan merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä ja toisaalta uudenlaisia tapoja tuottaa palveluita. Kainuun TYP-johtoryhmä pitää tärkeänä sitä, että jatkossakin huomioidaan monialaisia palveluja tarvitsevat työttömät. Lisäksi pidetään tärkeänä sitä, että palveluiden integraatiota kehitetään maakunnassa nykyistä laajemmin eli myös niille kuntalaisille, jotka ovat työttöminä, mutta eivät enää työllistymistä edistävillä palveluilla autettavissa. Näissä tapauksissa kyse ja tarve on erityisesti terveydenhuollon palveluiden kokonaisuuteen integroimisesta.

Kajaanissa 14.8.2017

Kainuun TYP-johtoryhmä

Päivi Ahola-Anttonen	Kainuun sote
Arja Horto	Kainuun sote
Ilkka Horto	Kainuun sote
Tommi Hallikainen	Kela
Tuula Heikkinen	Hyrnsalmen kunta
Anne Huotari	Kajaanin kaupunki/Kainuun TYP
Terttu Härkönen	Ristijärven kunta
Juhana Juntunen	Kuhmon kaupunki
Paula Karsi-Ruokolainen	Puolangan kunta
Kati Kemppainen	Kainuun TE-toimisto
Päivi Korja-Schepel	Suomussalmen kunta
Sari Kyllönen	Kajaanin kaupunki
Heidi Pyykkönen	Sotkamon kunta
Anu Tervonen	Paltamon kunta
Paula Tokkonen	Kajaanin kaupunki
Mervi Summanen	Kainuun ELY-keskus
Tiina Veijola	Kainuun TE-toimisto

Lisätietoja:

Anne Huotari

Työllisyysasiantuntija/TYP-johtaja, Kainuun TYP-johtoryhmän sihteeri

Kajaanin kaupunki/Kainuun työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu TYP

p. 044 421 4049

anne.huotari@kajaani.fi